

1 DOMÁCE NÁSILIE AKO JEDEN Z AKTUÁLNYCH PROBLÉMOV SPOLOČNOSTI

Spojenie „domáce násilie“ patrí v súčasnosti k veľmi často skloňovaným, frekventovaným a na všetkých úrovniach spoločenského systému k diskutovaným problémom. Zaujímavé je pritom sledovať, že hoci vôbec nejde o nový negatívny jav v našej spoločnosti, jej prístup k tomuto problému sa historicky menil a vyvíjal až do súčasnej podoby. Je absolútne bezpredmetné diskutovať o vážnosti a nebezpečnosti tohto javu, keďže ide (v súčasnosti) o jeden z najzávažnejších, a zároveň najnebezpečnejších úkazov, ktorý je možné nájsť na všetkých úrovniach spoločenského systému. Ako konštatuje Knápková vo svojej dizertácii, úplne opodstatnene je možné domáce násilie považovať za novodobý negatívny fenomén súčasnej spoločnosti.¹ Úplne prirodzene, istá časť našej spoločnosti je ním zasiahnutá priamo, osobne, no napriek tomu sa domáce násilie dotýka každého z nás, spoločnosti ako takej. Či už ide o početnú skupinu osôb, ktoré sa nachádzajú v pozícii svedkov dennodenne sa odohrávajúceho násillia v rodinách a medzi príbuznými, alebo ide o široký okruh subjektov, ktoré sú s týmto problémom konfrontované prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov. A prirodzene, na tomto mieste je popri obetiach domáceho násillia potrebné spomenúť aj druhú veľmi vážnu skupinu osôb, t. j. osôb, ktoré sa vo vzťahu k svojim rodinným príslušníkom a príbuzným násillia dopúšťajú. Aj z tohto stručného náčrtu je zrejmé, že domáce násilie má povahu širokospektrálneho a mnohovrstvového problému, ktorý sa istým spôsobom dotýka v podstate každého z nás. Okrem *personálnej úrovne* je potrebné spomenúť aj *inštitucionálnu úroveň*. V prvom rade je potrebné zdôrazniť, že nikto nie je voči domácemu násilliu imúnny a nikto nemôže jednoznačne konštatovať, že ide o problém, s ktorým sa nemôže osobne a bezprostredne v určitej etape života stretnúť. Oblasť ľudských vzťahov predstavuje veľmi zložitý, a zároveň ťažko ovplyvniteľný komplex pozitívnych či negatívnych prejavov a pôsobení, ktoré môžu, ale aj nemusia byť vo vzájomnom súlade. Na ľudské správanie pôsobí celý rad rôznych interných a externých faktorov, pričom je iba veľmi ťažké vopred predvídať, v akom vzájomnom pôsobení, v akej polohe a postavení sa subjekty vyskytnú. Preto je skutočne nemožné vopred jednoznačne určiť, ktoré subjekty sa nikdy nestanú

---

¹ KNÁPKOVÁ, D. *Domáce násilie*. Dizertačná práca : Bratislavská vysoká škola práva, Fakulta práva, 2009, s. 11 a naśl.

obeťami domáceho násilia, hoci podľa interných faktorov subjektov je možné predpokladať ich náchylnosť stať sa obeťou tohto vážneho celospoločenského problému. Rovnako náročné, no nie celkom nemožné, je určiť aj to, či je určitý subjekt náchylný k násilnému správaniu, či sa toto môže u neho niekedy objaviť. Popri nepredvídateľných externých vplyvoch (alkoholizmus, sociálne a finančne zlá situácia) tu do určitej miery dominujú interné faktory (vnútorné, psychické, povahové), ktoré za pomoci psychologických štúdií dokážu napovedať o možnom správaní subjektov v pokojovej, krízovej a núdzovej situácii. Skutočnosť, či sa určitý subjekt (osoba) stane obeťou domáceho násilia alebo sa bude násilne správať vo vzťahu k svojmu okoliu (rodina, ďalšie stupne príbuzenstva), je teda niekedy neurčitelná, niekedy ťažko určitelná a niekedy sa dá predpokladať. V konečnom dôsledku však zohráva dôležitú úlohu konkrétny komplex interných a externých vplyvov a ich vzájomné pôsobenie, takže nie je vylúčené, že subjekty náchylné stať sa obeťou a páchatelom sa v konečnom dôsledku násilne správať nebudú, a subjekty, u ktorých takýto predpoklad nebol, resp. sa nedal určiť, sa násilne správať začnú. Vzhľadom na variabilitu a nepredvídateľnosť domáceho násilia je preto opodstatnené tvrdenie, že domáce násilie sa každého z nás dotýka, priamo či nepriamo. Každý z nás sa môže do budúca stať jeho obeťou, každý z nás sa môže pod vplyvom rôznych faktorov násilne správať, keďže násilie je zakorenené hlboko v ľudskej podstate.² Nikto z nás nie je voči domácejmu násiliu imúnny, každého sa dotýka, preto by nemalo byť žiadnym spôsobom zľahčované či banalizované, a už vonkoncom nie prehlíadané alebo zosmiešňované. K takémuto prístupu vyzývajú v súčasnosti nielen vnútroštátne inštitúcie prostredníctvom svojich aktivít, dokumentov a právnych nástrojov, ale aj nadnárodné organizácie s európskou či medzinárodnou pôsobnosťou. Tie sa venujú výskumu príčin domáceho násilia (presnejšie výskumu kriminogénnych faktorov), hľadajú efektívne a účinne pôsobiace nástroje na ich elimináciu a na odstraňovanie prejavov domáceho násilia v našej spoločnosti všeobecne. Organizujú celosvetovo známe kampane s cieľom oboznamovania ľudí s problémom domáceho násilia a jednotlivými aspektmi, pričom zároveň ponúkajú aj zdanlivo dostačujúce možnosti riešenia a odstraňovania tohto problému. Množstvo vnútroštátnych a nadnárodných aktivít jednoznačne poukazuje na fakt, že domáce násilie stojí v posledných rokoch v centre pozornosti celej našej spoločnosti. Napriek enormnej snahe o eliminovanie a vykorenenie domáceho násilia všeobecne a celkovo, stále sa komplex viacúrovňových aktivít ukazuje ako málo dostačujúci, ako málo účinný. Napriek množstvu vyvíjaných aktivít, stále sa to pre efektívny boj s domácim násilím zdá byť málo. V tomto kontexte je potrebné spomenúť najmä fakt, že pozornosť, ktorá sa dnes domácemu násiliu venuje, mu nebola venovaná vždy. To, ako sa dnes chápe domáce násilie, je podstatne odlišné od toho, ako sa vnímalo v minulosti, v podstate ešte nedávno. Napriek tomu, že ľudská spoločnosť je stará niekoľko tisíc rokov, aj na pokraji tretieho tisícročia súčasného letopočtu stojí ten istý človek – so svojimi fyzickými, psychickými, sociálnymi a celkovo spoločenskými problémami. Historický kontext života v rodine a v spoločnosti ako takej na ňom

² HOLCR, K. a kol. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008, s. 237 a nasl.

prírodzene zanechal výrazné stopy. Rodina je pritom špecifickou bunkou, v ktorej sú prežitie skúsenosti, existujúce vzťahy a hierarchia odovzdávané z predchádzajúcich generácií na súčasné. Okrem tohto špecifického usporiadania, ktoré podporuje tradičné vnímanie rodiny, vzťahov a postavenia subjektov v nej, nás takisto historické pramene stále vracajú k minulému usporiadaniu rodiny a príbuzenských vzťahov ako takých. Práve toto tradičné vnímanie pozície muža v rodine, otca rodiny a jej živiteľa nás prírodzene a stále vracia do koľají rodových stereotypov, ktoré mužov v dominantnej pozícii prezentujú a utvrdzujú, čím problém domáceho násillia podporujú. Pritom, toto nie je výhradne problém krajín tretieho sveta, ale aj demokratických a vysoko priemyselne a ekonomicky rozvinutých krajín. Nepochybne, krajiny tretieho sveta a typicky moslimské krajiny ovládané náboženstvom favorizujúcim, glorifikujúcim a uprednostňujúcim postavenie muža v tomto probléme vynikajú. Násillie páchané voči ženám či deťom v nich zachádza do absurdných prípadov.

Historický kontext domáceho násillia, vžitie rodové stereotypy, klasické vnímanie muža ako hlavy rodiny, ako ochrancu, ako vodcu aj trestateľa na jednej strane a podriadená, menejcenná a neplnohodnotná úloha a postavenie žien a detí na druhej strane, ale aj iné faktory, ako napríklad zlá sociálna situácia či frustrácia – to všetko vo svojom súhrne odôvodňuje fakt, že napriek množstvu kľúčových národných a nadnárodných aktivít domáce násillie sústavne prežíva v našej spoločnosti. Pozitívne je potrebné hodnotiť fakt, že za posledné jedno či dve desaťročia, najmä vďaka najrôznejším národným a nadnárodným aktivitám a kampaniam, sa pohľad našej spoločnosti na domáce násillie výrazne a zásadne zmenil. Popri pochopení, že tento problém sa nedá obmedzovať na určité skupiny osôb, na oblasti či krajiny a náboženstvá, o domácom násillí sa začalo otvorene hovoriť, diskutovať, otvorene sa začali hľadať možnosti pomoci, ku ktorej je vyzývaná aj široká verejnosť. Verejne a všeobecne sa vyslovilo odmietavé stanovisko k domácomu násilliu ako takému (odmietanie všetkých foriem, druhov, typov či prejavov tohto násillia). Toto globálne prezentované stanovisko je navyše podporené aj množstvom aktivít, opatrení a odporúčaní, ktoré sa jednotlivé štáty sveta (v závislosti od konkrétnych nadnárodných zoskupení) rozhodli aplikovať s cieľom vykorenenia domáceho násillia z bežného života rodiny. Ich podstata je aj napriek rozdielnym dokumentom a opatreniam rovnaká – eliminácia rodových stereotypov a prežitkov s cieľom odstránenia problému domáceho násillia. Je zrejmé, že iba komplexný a koordinovaný spoločný postup môže viesť k želaným výsledkom. Ide však o proces, ktorý je dlhodobý a náročný. Naša spoločnosť v ňom musí vytrvať, pričom v súčasnosti stojíme iba na jeho začiatku.

Veľmi pozitívne je potrebné hodnotiť fakt, že domáce násillie sa prestalo prezentovať ako súkromný problém dotknutých osôb. Takéto vnímanie domáceho násillia pritom v našom povedomí ešte existovalo niekoľko rokov (10 až 20) dozadu! Násillie páchané v rodinách, ktoré sa často, hoci nie celkom správne, označuje ako synonymum domáceho násillia, bolo chápané ako problém samotných obetí. Na nich bolo ponechané nielen znášanie násillného správania voči ich osobe, no tiež aj snaha a záujem o riešenie tohto problému. Verejnosť veľmi dlho zatvárala pred domácim

násilím oči, mysle aj dvere. Obete boli veľmi často morálne a spoločensky odsudzované a násilie na nich páchané sa pripisovalo za vinu výhradne im. Skutočnosť, že sa stávajú obeťami domáceho násilia, predstavovala určitú formu ich zlyhania, ich neschopnosť spolunažívať v rodinných vzťahoch a zabezpečiť ich celistvosť, funkčnosť a súdržnosť. Nehovoriac o tom, že napriek mnohým vážnym následkom na zdraví sa domáce násilie zľahčovalo a banalizovalo. Zmena vnímania tohto problému, ktorá nastala pod vplyvom feministických hnutí a ich aktivít, tak predstavuje zásadný zlom v problematike riešenia domáceho násilia. Tento jav sa začal vnímať ako problém celej spoločnosti, nie ako súkromný problém obetí a takto sa začalo k nemu aj pristupovať. Netrvalo dlho a množstvo prípadov domáceho násilia, jeho závažnosť a dôsledky, ktoré spôsobuje, veľmi rýchlo kvalifikovali domáce násilie ako jeden z najväznejších problémov súčasnosti. Zaujímavé pritom je, že svojou povahou je to zmiešaný problém. Ide o stret súkromných a verejných záujmov, oblastí a sfér, ktorý odôvodňuje túto povahu. Na jednej strane ide o rodinu ako základnú bunku ľudskej spoločnosti, ktorá je typická súkromnými vzťahmi a väzbami. Ide o niečo, čo sa výhradne viaže na jednotlivca, na jeho osobu, súkromie a na jeho osobnosť ako takú, pričom štát by svojimi nástrojmi do tejto oblasti nemal zasahovať, resp. svoje zásahy musí eliminovať na mieru nevyhnutne potrebnú. Na druhej strane ide o verejnoprávny problém, ktorý sa týka každého z nás. Prostredníctvom dôsledkov domáceho násilie paralyzuje základné stavebné jednotky spoločnosti – rodiny, čo sa neprirodzene premieta do pracovného, ako aj verejného života, determinuje ekonomickú, hospodársku a životnú úroveň v krajine. O záväzku štátu a štátov všeobecne garantovať základné ľudské práva jednotlivcom ani nehovoriac. Práve do nich domáce násilie rôznymi formami a spôsobmi (v každom prípade závažnými) výrazne zasahuje, čo si vyžaduje ingerenciu verejnosti (štátu prostredníctvom svojich orgánov) plniť úlohy v smere ochrany základných ľudských práv a ich vynucovania v prípade narušania a dobrovoľného nerešpektovania.³ Táto zmiešaná povaha domáceho násilia, keďže nejde čisto o verejnoprávny a ani čisto o súkromnoprávny problém, determinuje aj vnímanie tohto problému a možnosti reagovania naň. Ako má domáce násilie zmiešanú povahu, tak takúto povahu musia mať aj opatrenia a nástroje ciele na jeho vykorenenie. Jednoznačne sa dá povedať, že efektívne riešenie tohto problému umožňuje až vzájomná kombinácia súkromnoprávných a verejnoprávných nástrojov a prostriedkov, ktoré sa musia vhodne dopĺňať a nadväzovať na seba. Otázka efektívnosti a účinnosti súkromnoprávných opatrení je však vo väčšine literatúry sporná. Ukazuje sa, že je iba málo takých prípadov, kde zásahy tejto povahy dosahujú očakávané výsledky. O miere trvalosti takto dosiahnutého stavu sa tiež názory autorov v literatúre rôznia. Väčšina autorov sa prikláňa k názoru, že súkromnoprávne nástroje sú iba málo efektívne, nie sú trvalé a v absolútnej väčšine prípadov vedú k zhoršeniu domáceho násilia, k vyhroteniu situácií, kedy dochádza k podstatne závažnejším dôsledkom ako

³ MAGUROVÁ, Z. Násilie páchané na ženách ako problém ľudských práv. In *Zborník príspevkov z medzinárodného seminára : Ženy v demokratickej spoločnosti – sú si ženy vedomé svojich práv?* Bratislava : Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny, 1999, s. 57 – 61.

pred súkromnoprávnou ingerenciou. Práve tento fakt vedie k aplikácii prostriedkov verejnoprávnej povahy, ktoré je tiež možné rozlíšiť podľa miery intenzity, s akou do súkromných vzťahov zasahujú. Nejde iba o trestnoprávne nástroje, ktoré by mali byť skutočne poslednou, krajnou možnosťou riešenia, ale aj o možnosti a nástroje, ktoré poskytuje správne právo. Prirodzene, aplikácia tých – ktorých prostriedkov je závislá od povahy útokov, ku ktorým v rámci domáceho násillia dochádza, a od povahy, charakteru a trvania následkov, ktoré takéto správanie spôsobuje. Všetky tieto aspekty a podmienky sú vyjadrené v trestnoprávných predpisoch formou znakov skutkových podstat trestných činov, ktoré musia byť pre aplikáciu trestnoprávných prostriedkov bez pochybností naplnené.⁴ Vzhľadom na striktnosť podmienok neprichádza využitie trestnoprávných nástrojov do úvahy v každom prípade. Nie vždy je možné ich využitie. Vzhľadom aj na tento fakt a všeobecne na povahu domáceho násillia možno iba odporúčať vhodnú kombináciu súkromnoprávných a verejnoprávných nástrojov riešenia domáceho násillia, ktoré umožňujú na tú – ktorú formu a druh násillia vhodne a primerane ich povahe reagovať.⁵

Na základe skôr uvedeného stručného náčrtu možno jednoznačne dospieť k záveru, že domáce násillie ako komplex rozmanitých a štruktúrovaných vzťahov úplne opodstatnene a bez diskusie predstavuje jeden z aktuálnych problémov sveta. Tento status mu nebol priznávaný vždy a úplne automaticky, a preto už len samotné vnímanie domáceho násillia ako niečoho, k čomu je potrebné aktívne a ostražite pristupovať, a s čím je potrebné bojovať na globálnej úrovni, možno jednoznačne považovať za pozitívum. V boji s domácim násillím ako vážnym problémom už bolo realizovaných množstvo aktivít, prijatých množstvo opatrení a zakotvené boli viaceré normy na úrovni právneho systému, ktoré smerujú k jeho eliminácii a úplnému vykoreneniu. Aj napriek tomu je naša spoločnosť v boji s týmto problémom iba na začiatku veľmi náročného a dlhého boja.

1.1 Domáce násillie v dokumentoch medzinárodnej povahy

Všeobecne, na európskej aj na medzinárodnej úrovni existuje konsenzus v súvislosti s potrebou posilnenia boja s domácim násillím.⁶ V tomto smere pôsobia aj viaceré z aktivít a programov, ktoré navyše majú eliminovať násillie, ktoré je páchané nielen ženách, ale aj na deťoch, senioroch, a tiež na osobách, ktoré trpia zdravotnými hendikepmi. Napriek tomu, že pojem domáce násillie sa zatiaľ nepodarilo jednotne a všeobecne platným spôsobom komplexne definovať, jednoznačne možno vyjadriť

⁴ IVOR, J. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. 2. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2010, s. 97.

⁵ BAXA, J., KRÁL, V. Domáci násillí a právni možnosti jeho řešení. In *Trestní revue*. 10/2002, s. 284 a nasl.

⁶ BÚTOROVÁ, Z., FILADELFIOVÁ, J. a kol. *Násillie páchané na ženách ako problém verejnej politiky*. Bratislava : Inštitút pre verejnú otázku, 2005, s. 36.

zhodu v tom, že akékoľvek násilie páchané agresorom vo vzťahu k svojej obeti predstavuje porušenie základných ľudských práv na strane obetí. Tieto sú pritom deklarované viacerými dôležitými dokumentmi.

1.1.1 Domáce násilie v dokumentoch prijatých na úrovni Organizácie spojených národov

Na tejto úrovni je možné spomenúť predovšetkým Všeobecnú deklaráciu ľudských práv z roku 1948.⁷ Jej obsah možno charakterizovať ako všeobecný a univerzálny v porovnaní k sústavne sa viac a viac špecifikovaným a konkretizovaným oblastiam ľudských práv. Napriek nepochybnému prínosu všeobecných dokumentov do tejto oblasti, prechod od univerzálneho obsahu ku konkrétnemu spracovaniu predstavuje logický následok toho, že všeobecné a univerzálne dokumenty nemohli pokryť a zahrnúť potreby všetkých skupín a oblastí. Skupín, ako aj oblastí, ktoré si vyžadujú špecifickejšie riešenie, je nespočetne veľa a z toho dôvodu je potrebné prispôbovať a konkretizovať postupy zamerané na podporu týchto oblastí. Azda najtypickejším príkladom diverzifikovaného prístupu k ľudským právam sa postupne stali práva žien a následne práva detí.

Napriek tomu, že uvedená situácia bola stále viac a viac neúnosná a priamo volala po prijatí konkrétnejších a špecifickejších dokumentov týkajúcich sa ľudských práv, stalo sa tak až v roku 1993. Sústavný tlak, ktorý úplne opodstatnene vytvárali ženské svetové organizácie, viedol OSN k usporiadaniu Všeobecnej konferencie o ľudských právach vo Viedni. Práve na nej sa prvýkrát deklarovala verejne a otvorene zásada, že ľudské práva sú právami patriacimi všetkým, a teda takisto aj ženám. Doslovne sa deklarovalo, že ľudské práva sú aj právami žien a nie je možné na základe žiadneho kritéria ich z nich vyčleňovať. Práve na základe toho, že k tomuto vyčleňovaniu a upieraniu, a tiež aj k porušovaniu často dochádza, tejto oblasti bola priznaná vysoká a zvláštna priorita. Napriek tomu, že táto skutočnosť dnes už nevzbudzuje žiadne prekvapenia, jej medzinárodné, verejné a otvorené deklarovanie bolo v tomto období považované za veľmi veľký úspech. Na úrovni OSN sa tak presadilo, že práve práva žien predstavujú zásadný a legitímny problém ľudských práv. Vzťah ženských práv a ľudských práv pritom nemožno považovať za navzájom sa vylučujúci. Skôr je možné povedať, že ženské práva predstavujú určitý celok, ktorý dopĺňa ľudské práva, resp. celok, ktorý existuje v rámci ľudských práv a dotvára ich. Skutočnosť, že ženám boli verejne priznané ľudské práva, ďalej spôsobila neochvejnú tejto myšlienky a jej nepochybnosť. Skutočnosť, že táto myšlienka bola deklarovaná na medzinárodnej úrovni, na úrovni OSN, predstavovala základný signál aj pre jednotlivé štáty tak, aby zásadne zmenili svoj postoj a vnímanie tohto problému. Priznanie základných ľudských práv ženám tiež sprístupnilo možnosti využívania štátnych a mimoštátnych

⁷ Dostupné na: <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/slo.pdf> (12. 7. 2018).

štruktúr smerujúcich k ich ochrane, uplatňovaniu, presadzovaniu a vynucovaniu. Takto vytvorený medzinárodný konsenzus bol pritom potvrdený nielen *de facto*, ale aj *de iure* a svoje vyjadrenie našiel v medzinárodnej normatívnej univerzálnosti ľudských práv. Prejavom teoretického konsenzu je, že jednotlivé členské štáty sa na základe neho zaviazali, že zaručia ochranu práv, ktoré sú obsiahnuté v medzinárodných dokumentoch a paktoch, ktoré o nich pojednávajú, a v rozsahu, v akom sú v daných dokumentoch uvedené. Ide však o záväzok čisto teoretický, ktorý nie je právne relevantný a len ťažko vynútiteľný. Do úvahy však prichádza vyvodzovanie ich zodpovednosti za porušovanie tohto záväzku nielen zo strany občanov, ale aj zo strany ďalších členských štátov, ktoré sa zaviazali na dodržiavanie a zabezpečenie ochrany základných ľudských práv.

Z pohľadu dokumentov OSN, ktoré sa venujú problematike ľudských práv, treba uviesť, že vzhľadom na svoju povahu ich možno členiť na všeobecné a na špeciálne, resp. konkrétne. Všeobecná rovina zahŕňa univerzálne ustanovenia, ktoré sú obsiahnuté v rovnako univerzálnych a všeobecných dokumentoch. Typické sú pre ne všeobecné ustanovenia, pomocou ktorých sa základné ľudské práva priznávajú neurčenému okruhu osôb, ktorého obmedzenie neprichádza do úvahy. Za takýto všeobecný dokument možno považovať Všeobecnú deklaráciu ľudských práv (1948), a tiež oba pakty z roku 1966 – konkrétne Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.⁸ K predposlednému dokumentu bol vypracovaný aj Opčný protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach z roku 1966.⁹ Druhý opčný protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach bol prijatý 21. septembra 1998, u nás bol prijatý a publikovaný ako oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 327/1999 Z. z.¹⁰ V rámci uvedených dokumentov sú obsiahnuté viaceré dôležité ustanovenia, ktoré majú všeobecnú povahu a vo všeobecnej rovine sú nimi priznávané aj ľudské práva. Z tých najdôležitejších možno uviesť tieto:

a) Všeobecná deklarácia ľudských práv (1948):¹¹

- v čl. 1 zakotvuje, že všetci ľudia sa rodia ako slobodní (zakazuje sa akákoľvek forma rodeného otroctva) a rovní v dôstojnosti, a tiež v právach (zrovnoprávnenie všetkých osôb, a to už od narodenia),
- v čl. 2 je vyjadrená myšlienka, že ľudské práva, ktoré sú zakotvené v tejto deklarácii, patria každej jednej ľudskej bytosti, a to bez ohľadu na akékoľvek odlišnosti, akými sú rasa, farba pleti, a tiež aj bez ohľadu na pohlavie,

⁸ Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb. o Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach a Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Dostupné na: <http://www.ucps.sk/MEDZINARODNY_PAKT_o_obcianskych_a_politickych_pravach> (12. 7. 2018).

⁹ Opčný protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach bol prijatý 16. decembra 1966; u nás v podobe oznámenia Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 169/1991 Zb.

¹⁰ Dostupné na: <http://www.ucps.sk/Druhy_opcny_protokol_k_MP> (12. 7. 2018).

¹¹ Dostupné na: <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/slo.pdf> (12. 7. 2018).

- v čl. 3 je každému daná možnosť zúčastňovať na spravovaní záležitostí svojej krajiny, pričom toto oprávnenie jednotlivcov môže byť viazané na ich občianskoprávny vzťah k danej krajine alebo na pobyt na danom území.
- b) Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966)¹² – pakt nadobudol v Slovenskej republike platnosť v roku 1976:
- čl. 2 zavádza základnú zásadu, a to zákaz diskriminácie na základe pohlavia, pokiaľ ide o otázku všetkých občianskych a politických práv,
  - na základe čl. 3 sa jednotlivé zmluvné štáty zaviazali, že zabezpečia rovnaké práva mužom, a tiež ženám na účely využívania občianskych a politických práv, ktoré sú ustanovené v tomto pakte.
- c) Medzinárodný pakt o hospodárskych, kultúrnych a sociálnych právach (1966)¹³ – pakt nadobudol v Slovenskej republike platnosť v roku 1976:
- v čl. 2, 3, 7, a tiež v čl. 10 je výslovne obsiahnutý zákaz diskriminácie na základe pohlavia v súvislosti s právami, ktoré sú v tomto pakte obsiahnuté a ktoré sú ním v podstate garantované.

Popri týchto všeobecných a univerzálnych dokumentoch však boli na úrovni OSN prijaté aj viaceré špecifické a osobitné dokumenty. Jednotlivo sa zameriavali na samostatné, parciálne otázky, ako je problematika práv žien, detí, národnostných a iných menšín a podobne. Ide pritom o oblasti, v ktorých uplatňovanie všeobecných a univerzálnych dokumentov nebolo celkom dobre možné alebo nebolo úplne vhodné. Problémy, ktoré v tomto smere postupne vznikali, sa snažil odstrániť rad špeciálnych dokumentov, ktoré samozrejme vychádzali z dokumentov univerzálnej a všeobecnej povahy. Zmluvné štáty sa na základe špeciálnych dokumentov takisto zaviazali, aby v zvolených, resp. vo vybraných oblastiach uplatňovali postupy a prístupy, ktoré sú v dokumentoch obsiahnuté, a aby v tomto smere poskytovali aj adekvátne garancie a formy dostupnej ochrany. K dokumentom, ktoré boli prijaté priamo na úrovni OSN, však možno pripočítať aj tie, ktoré prijala Svetová zdravotnícka organizácia, keďže mnohé z nich sa zaoberajú práve problémami domáceho násillia a následkov, ktoré spôsobuje vo vzťahu k ženám či deťom. Z množstva dôležitých špecifických dokumentov možno uviesť predovšetkým tieto:

- a) Dohovor o potlačovaní obchodu s ľuďmi a zneužívania iných na prostitúciu z roku 1949, v Slovenskej republike je platný od roku 1958,
- b) Dohovor o politických právach žien z roku 1952,
- c) Dohovor proti diskriminácii v zamestnaní a činnosti z roku 1958,
- d) Dohovor proti diskriminácii vo vzdelávaní z roku 1960,

¹² Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb. o Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach a Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Dostupné na: <http://www.ucps.sk/MEDZINARODNY_PAKT__o_obcianskych_a_politickych_pravach> (12. 7. 2018).

¹³ Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb. o Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach a Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Dostupné na: <http://www.ucps.sk/MEDZINARODNY_PAKT__o_obcianskych_a_politickych_pravach> (12. 7. 2018).

- e) Dohovor o súhlase k manželstvu, minimálnemu veku k manželstvu a registrácii manželstva z roku 1962,
- f) Deklarácia o odstránení diskriminácie žien z roku 1967,
- g) Deklarácia o ochrane žien a detí v núdzi a pri ozbrojených konfliktoch z roku 1974,
- h) Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien z roku 1979, v Slovenskej republike platný od roku 1987, publikovaný pod č. 62/1987 Zb.,
- i) Deklarácia o odstránení násilia voči ženám z roku 1993,
- j) Pekingská deklarácia a Akcia pre platformu ako výsledky 4. svetovej konferencie OSN o ženách v roku 1995 v Pekingu,
- k) Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu vrátane súvisiacich protokolov z roku 2000, jeden z protokolov sa priamo zameriava na obchodovanie s ľuďmi, so ženami a deťmi,
- l) Pekingská deklarácia o právach zdravotne postihnutých ľudí v novom tisícročí z roku 2000 (výsledok svetového summitu) a
- m) Rezolúcia o odstránení domáceho násilia voči ženám z roku 2004 a mnohé ďalšie.

Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (1979, ďalej aj ako „CEDAW“)¹⁴

Ide o jeden zo špecifických dokumentov prijatých na úrovni Organizácie spojených národov, ktorý sa vzťahuje na oblasť ľudských práv žien. V súvislosti s ním možno spomenúť niekoľko dôležitých dátumov:

- CEDAW bol prijatý 13. mája 1979 a následne schválený 18. decembra 1979 v New Yorku,
- Československá socialistická republika (ČSSR) ho podpísala v Kodani 17. júla 1980,
- Federálne zhromaždenie ČSSR s ním vyslovilo súhlas a následne ho ratifikoval prezident ČSSR s výhradou k článku 29, ktorý sa týkal spôsobu riešenia sporov pri výklade alebo pri vykonávaní CEDAW,
- ratifikačná listina sa uložila u generálneho tajomníka OSN 16. februára 1982,
- CEDAW nadobudol platnosť 3. septembra 1981,
- v rámci ČSSR nadobudol platnosť 18. marca 1982 a bol publikovaný ako vyhláška Ministerstva zahraničných vecí č. 62/1987 Zb.,
- Slovenská republika ho po vzniku samostatného štátu prebrala a na našom území nadobudol platnosť 27. júna 1993.

Z hľadiska štruktúry možno uviesť, že pozostáva z celkovo šiestich častí, ktoré sú rozčlenené do tridsiatich článkov, z toho až šesťnásť článkov (teda nadpolovičná väčšina) má povahu akčných. Vzhľadom na obsah, ako aj jeho povahu možno práve tento dokument opodstatnene považovať za základnú listinu ľudských práv, ktoré sú priznávané ženám.

¹⁴ Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 62/1987 Zb. o Dohovore o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien. Dostupné na: <<http://diskriminacia.sk/medzinarodne-dokumenty/dokumenty-osn/>> (12. 7. 2018).

Priamo v úvodných ustanoveniach je obsiahnuté spoločné vyhlásenie a presvedčenie zmluvných štátov. Uvádza sa, že dokument vychádza zo Všeobecnej deklarácie ľudských práv, v ktorej je zakotvená zásada zákazu diskriminácie, zásada rovnosti ľudí z hľadiska cti, práv aj dôstojnosti. V zmysle deklarácie bola pritom daná povinnosť aj pre jednotlivé zmluvné štáty zabezpečiť uplatňovanie týchto zásad, ich ochranu a rešpektovanie. Napriek tomu aj naďalej existuje veľmi rozsiahla diskriminácia žien v najrôznejších oblastiach v porovnaní s postavením mužov. Práve nad touto skutočnosťou vyslovujú zmluvné štáty veľké znepokojenie, a tiež potrebu riešenia tejto situácie. Diskriminovanie žien, bez ohľadu na rozsah a oblasť diskriminácie, predstavuje veľmi zásadnú prekážku na to, aby ženy mohli skutočne uplatňovať svoje práva a sťažuje im plnohodnotný rozvoj. Navyše, ženám je vytvorený podstatne menší prístup v oblasti výživy, zdravotníctva, vzdelávania, a tiež v oblasti pracovných možností. Ide iba o niektoré z množstva oblastí, ktorých presný výpočet ani nie je možné uviesť, keďže je veľmi rozsiahly. Práve nové ekonomické usporiadanie má byť základom zrovnoprávnenia žien a mužov, no podporiť ho majú aj nástroje smerujúce k odstraňovaniu rasovej, náboženskej a inej diskriminácie. Postavenie žien v spoločnosti je pritom dôležité a kľúčové a len pri jeho plnom rešpektovaní je možné, aby sa ľudská spoločnosť vyvíjala smerom vpred. Z toho dôvodu je nevyhnutné klásť dôraz na zabezpečenie účasti žien v najrôznejších oblastiach života tak, aby im neboli v tomto smere vytvárané žiadne dodatočné, ďalšie a sťažujúce podmienky, ktoré nie sú uplatňované voči uchádzačom mužského pohlavia. Okrem toho nemožno opomínať dôležitosť úlohy materstva a rodičovstva, ktorá je s osobou ženy automaticky spájaná. Takéto chápanie ženy ako matky a manželky však nesmie byť základom diskriminácie žien, keďže ide o veľmi zodpovedné úlohy, ktoré zabezpečujú výchovu nových generácií. Za zásadnú prekážku rovnoprávnosti žien sa tu považuje hlavne zaužívané chápanie úloh žien a mužov v spoločnosti (tzv. rodové stereotypy), ktoré je potrebné eliminovať a prekonávať. Možno konštatovať, že takto bol vytvorený veľmi kvalitný podklad na vypracovanie znenia nami rozoberaného dohovoru, na základe ktorého sa jednotlivé zmluvné štáty tiež zaviazali prijať a podporiť funkčnosť opatrení zameraných na odstraňovanie všetkých foriem a prejavov diskriminácie žien oproti mužom vo všetkých oblastiach spoločenského života.

Podľa čl. 1 CEDAW možno za diskrimináciu považovať „akékoľvek robenie rozdielu, vylúčenie alebo obmedzenie vykonané na základe pohlavia, ktorého dôsledkom alebo cieľom je narušiť alebo zrušiť uznanie, používanie alebo uplatnenie zo strany žien, bez ohľadu na ich rodinný stav, na základe rovnoprávnosti mužov a žien, ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti.“¹⁵ Za účelom odstraňovania jednotlivých foriem diskriminácie žien sa zmluvné štáty zaviazali prijať vhodné opatrenia a presadzovať dôslednú antidiskriminačnú politiku. Ženám sa zaviazali zabezpečiť všetky

¹⁵ Čl. 1 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW), I. časť. Dostupné na: <<http://diskriminacia.sk/medzinarodne-dokumenty/dokumenty-osn/>> (12. 7. 2018).

základné ľudské práva tak, aby sa mohli všestranne a plnohodnotne spoločensky rozvíjať. Táto oblasť pritom zahŕňa aj zrovnoprávnenie žien a mužov v spoločnosti. Opatrenia, ktoré zmluvné štáty majú na tento účel prijať, by mali mať legislatívnu, administratívnu a aj inú povahu, ktoré hoci aj dočasným spôsobom upravujú postavenie žien v spoločnosti, resp. v jednotlivých oblastiach spoločenského života (ide hlavne o vedúce, manažérske, politické funkcie žien a ďalšie). S týmto cieľom sa zmluvné štáty zaviazali:

- zakotviť zásadu rovnoprávnosti mužov a žien priamo v ústavnom základe a premietnuť ju aj do právnych predpisov v prípade, ak ešte zakotvená a premietnutá nie je, a vyberať vhodné prostriedky a nástroje na zabezpečovanie jej uplatňovania;
- prijímať vhodné, najmä legislatívne opatrenia na zabezpečovanie rovnosti mužov a žien v oblastiach, v ktorých je to potrebné, a to vrátane zavedenia úpravy sankcionovania porušovania tejto základnej zásady a zásad s ňou spojených;
- upraviť možnosti a podmienky právnej ochrany žien takisto ako u mužov a zabezpečiť účinnú a efektívnu ochranu žien pred diskrimináciou nielen prostredníctvom štátnych, ale aj mimovládnych a neštátnych organizácií;
- upustiť a nezaviesť akúkoľvek praktiku či opatrenie, ktoré by malo povahu diskriminačného aktu voči ženám, a zabezpečiť, aby všetky národné (štátne aj neštátne) inštitúcie konali v súlade s touto základnou požiadavkou;
- prijať vhodné opatrenia na odstránenie diskriminácie žien oproti akejkoľvek osobe, podniku, orgánu či inštitúcii;
- zmeniť alebo aj zrušiť takú národnú legislatívu, ktorá obsahuje diskriminačné ustanovenia vo vzťahu k postaveniu žien, a tiež zmeniť alebo odstrániť praktiky, obyčaje a zvyky, v ktorých sa tento znak objavuje;
- zrušiť trestnoprávne ustanovenia, ktoré by v trestnom konaní diskriminovali ženy.

Zmluvné štáty sa zaviazali, že vo všetkých oblastiach zabezpečia také opatrenia, ktoré povedú k plnohodnotnému a úplnému rozvoju žien bez akejkoľvek diskriminácie. Osobitne by pritom mali prijať opatrenia, ktoré smerujú k ochrane žien, materstva a rodičovstva, pričom toto nie je považované za diskrimináciu. V ich obsahu sa však nesmú vyskytovať žiadne diskriminačné prvky, ktoré by ženy znevýhodňovali oproti pozícii mužov alebo im zabraňovali plnohodnotne a všestranne rovnoprávne sa rozvíjať a uplatňovať svoje práva.

V druhej časti, teda v čl. 7 až 9 CEDAW sa zmluvné štáty zaviazali rešpektovať a chrániť politické práva žien a odstrániť ich diskrimináciu vo verejnom živote, pri zastupovaní štátu na medzinárodnom poli a scéne. Zaviazali sa garantovať aktívne aj pasívne volebné právo pre ženy za rovnakých podmienok ako pre mužov (teda na nediskriminačnom základe). Ženám majú byť priznané rovnaké možnosti ako mužom v súvislosti so zastupovaním aj reprezentáciou štátu. Navyše, rovnaké podmienky je potrebné zabezpečiť aj v súvislosti s nadobúdaním a zmenou občianstva. Zmluvné štáty mali hlavne zabezpečiť, aby sobáš s cudzincom automaticky neznamenal pre ženu stratu jej pôvodného občianstva. Rovnaké práva musia byť priznané ženám aj pokiaľ ide o občianstvo, resp. národnosť ich detí.

V tretej časti (čl. 10 až 14 CEDAW) sú obsiahnuté záväzky na zabezpečenie rovnosti žien a mužov v otázkach vzdelávania, zamestnania, zdravotného stavu, hospodárstva a kultúrneho života. Osobitne majú byť tieto zásady presadzované v uvedených oblastiach vo vidieckych častiach, ktoré sú typické zaostalosťou a nižšou úrovňou pokroku. Ide pritom o oblasti, ktoré zahŕňajú nielen možnosti voľby vzdelania, povolania, zamestnania či zdravotnej starostlivosti, ale aj prístup k nim, ich uplatňovanie a využívanie všetkých dostupných foriem, opatrení a možností ochrany tak, ako sú priznané mužom. Osobitne je potrebné dbať na zabezpečenie ochrany žien v oblasti ich zdravia, ktoré súvisí s materstvom a rodičovstvom. Takéto služby by mali byť ženám poskytované bezplatne tak, aby bola ženám poskytnutá dostačujúca výživa nielen počas tehotenstva, ale aj počas kojenia. S tým súvisí aj finančný sektor a zrovnoprávnenie žien s mužmi v rámci neho. Zakotvil sa predovšetkým zákaz diskriminácie, pokiaľ ide o rodinné príspevky a prídavky, možnosti poskytovania bankových úverov, a tiež v oblasti reklamácie tovarov a služieb, v oblasti rekreácie, oddychu, voľného času či športu.

Vo IV. časti (čl. 15 a čl. 16 CEDAW) sa formulovali záväzky zmluvných štátov s cieľom a smerujúc k zrovnoprávneniu mužov a žien v legislatívnej oblasti, v oblasti rodinného práva a pri vykonávaní jednotlivých zákonov. K niektorým ustanoveniam však môžu zmluvné štáty prijať určité výhrady. Slovenská republika pritom predstavuje štát, ktorý v súčasnosti aplikuje ustanovenia CEDAW bez výhrad.

Na základe čl. 17 CEDAW sa za účelom dohliadania na plnenie ustanovení tohto dohovoru s cieľom sledovania pokroku, ktorý bude takto dosiahnutý, vytvoril Výbor pre odstránenie diskriminácie žien. Pozostáva z dvadsiatich troch expertov, ktorí pochádzajú zo zmluvných štátov, pričom sa prihliada na geografické rozloženie. Zmluvné štáty sa podpisom zaviazali poskytovať správy z uplatňovania ustanovení tohto dohovoru, ktoré budú obsahovať aj informácie o opatreniach rôzneho charakteru, ktoré boli s cieľom ich realizácie prijaté. Táto povinnosť sa musí realizovať do jedného roka od podpisu a následne každé štyri roky, ale aj vždy na požiadanie uvedeného výboru. Východisková správa z uplatňovania CEDAW za Slovenskú republiku bola predložená výboru v roku 1996 a po doplnení v roku 1998.

Výbor vypracoval k hodnoteniu správy svoje stanovisko, v ktorom uviedol aj tie odporúčania, ktoré by mali byť v jednotlivých štátoch prijaté. Tieto následne štát vyhodnotí v ďalšej predkladanej správe, teda ako ich prijal a aké výsledky toto prijatie malo. Vo vzťahu k Slovenskej republike síce nebola hodnotiaca správa úplne zlá, no obsahovala niekoľko zásadných problémov a ich riešenie. Vytýkané bolo hlavne to, že stále viac sa u nás kladie dôraz na právnu ochranu materstva a úlohy, ktoré žena plní v rodine, ako na plnohodnotný a všestranný rozvoj žien v spoločnosti. Takto sa v podstate posilňuje klasické chápanie ženy ako matky a ženy v domácnosti, čo prehĺbuje rodové stereotypy a vonkoncom nezodpovedá požiadavkám zakotveným v CEDAW. Takisto dočasné opatrenia zamerané do jednotlivých oblastí s cieľom odstránenia diskriminácie žien neboli správne pochopené a ani interpretované zo strany vlády Slovenskej republiky. Výbor konštatoval, že na základe týchto nedostatočných nástrojov aplikujúcich CEDAW aj naďalej pretrváva nerovnoprávne postavenie žien

v našej spoločnosti. Na základe toho odporúčal, aby boli prijaté aj ďalšie mechanizmy, opatrenia a nástroje, aby sa toto nerovnoprávne postavenie odstránilo a aby muži neboli zvýhodňovaní v zamestnaní a v politike. V nasledujúcej správe sa mali tieto opatrenia dôsledne popísať a charakterizovať, pričom uviesť sa mali aj programy, ktoré prijal Koordinačný výbor pre problematiku žien (KVPŽ), a ich realizácia a uplatnenie. Ďalej sa nám odporúčalo vytvoriť vhodné finančné a personálne podmienky pre činnosť KVPŽ s cieľom vytvoriť podmienky pre realizáciu Národného akčného plánu pre ženy v Slovenskej republike. **Za veľmi dôležité považujem hlavne odporúčanie, aby sa všetky štátne orgány dôsledne venovali problematike odstraňovania násilia, ktoré je páchané na ženách, a tiež problému obchodovania so ženami.** Nepochybne veľmi významné boli odporúčania prijať opatrenia smerujúce k znižovaniu rozdielov odmeňovania žien a mužov za vykonávanú rovnakú alebo porovnateľnú prácu.

Aj napriek tomu, že tieto odporúčania poukázali na značné nedostatky v aplikácii CEDAW, odporúčané opatrenia nepredstavovali podstatnejšiu nápravu. Dokonca, správa z ich aplikovania a uplatňovania, ktorá mala byť Výboru zaslaná, bola vypracovaná s niekoľkoročným oneskorením. Vypracovaná mala byť pôvodne v roku 2002 (najneskôr do jeho konca), pričom ešte v roku 2004 sa začala iba pripravovať. Mnohé opatrenia, ktoré na základe nej boli prijaté, síce mali pozitívny efekt, no v tejto oblasti je stále pomerne veľa práce a stále je veľa oblastí, v ktorých sú prijaté opatrenia nefunkčné, neefektívne a neúčinné.

Výbor naposledy posudzoval Zlúčenú piatu a šiestu periodickú správu Slovenskej republiky z uplatňovania CEDAW (a jeho ustanovení) v novembri 2015.¹⁶ V nej sústavne odporúča (vyslovene formuluje naliehavé odporúčania pre zmluvnú stranu – pre Slovenskú republiku) skvalitnenie činností vo viacerých oblastiach, na viacerých úrovniach a zo strany viacerých subjektov podieľajúcich sa na implementácii:

- Výbor vyzval Národnú radu Slovenskej republiky, aby implementovala kroky vyplývajúce zo záverečnej správy.
- Aj keď výbor víta niektoré zmeny v rámci antidiskriminačnej úpravy, sústavne poukazuje na nesúlad obsahového vymedzenia „diskriminácie“ a „zásady rovnakého zaobchádzania“ podľa slovenskej antidiskriminačnej úpravy s úpravou dohovoru.
- Výbor konštatoval nízku úroveň dodržiavania a vymožitelnosti noriem antidiskriminačnej úpravy, presnejšie podľa jeho názoru:
  - i) sudy sa iba zriedka zaoberajú prípadmi diskriminácie na základe pohlavia a rodu, odškodnenia v prípadoch diskriminácie nie sú pre ženy a dievčatá primerané, predovšetkým v prípadoch týkajúcich sa rómskych a iných znevýhodnených skupín žien, ženy a dievčatá nemajú dôveru v efektívnosť súdnych prostriedkov nápravy a obávajú sa možnej stigmatizácie a opätovnej viktimizácie,
  - ii) cenovo prijateľná a kvalitná právna pomoc zostáva pre mnohé ženy nedostupná napriek rozšírenému pokrytiu bezplatnej právnej pomoci, súdne poplatky

¹⁶ Dostupné na: <<https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2017/06/Priloha-2.pdf>> (12. 7. 2018).

sú vysoké, presun dôkazného bremena nie je súdmi dôsledne implementovaný a často dochádza k prietahom v súdnych konaniach.¹⁷

Na tieto účely Výbor odporúčal Slovenskej republike, aby si v rámci svojich možností vypracovala komplexnú politiku eliminácie inštitucionálnych, sociálnych, ekonomických, technologických a iných prekážok, ktorým čelia ženy pri získavaní prístupu k spravodlivosti, kladúc pritom dôraz na rómske ženy, ktoré sú neúmerne vystavené viacnásobnej diskriminácii, a právne túto reformu vhodne zastrešila, pokryla.

- Z celého radu výhrad možno jednoznačne uviesť to, že Výbor konštatoval, že sústavne pretrvávajú v Slovenskej republike (v právnej teórii, v aplikačnej praxi) rodovo podmienené stereotypy. Politici, médiá, cirkev a ďalšie subjekty stále prezentujú rodový pohľad na ženy a ich miesto v spoločnosti v rámci rodinného prostredia, podporujú tradičné usporiadanie rodín a úlohy žien v nich, ženy v tomto kontexte majú sústavne jednoznačnú prevahu v otázkach zabezpečovania chodu a fungovania rodín a domácností, čo je veľmi silné negatívum; v kontexte tohto výbor žiada, aby Slovenská republika ako zmluvná strana:¹⁸
  - i) uskutočnila informačné a vzdelávacie aktivity pre ženy aj mužov o zdieľaní zodpovednosti za rodinu a domácnosť medzi ženami a mužmi,
  - ii) zintenzívnila svoje úsilie v oblasti prijímania účinných a proaktívnych opatrení, akými sú kampane na zvyšovanie povedomia a verejné vyhlásenia vysokých vládných predstaviteľov, s cieľom podporiť chápanie rodovej rovnosti v súlade s medzinárodnými ľudskoprávnymi štandardmi a potlačiť snahy akýchkoľvek aktérov o podceňovanie alebo degradáciu úsilia o dosiahnutie rodovej rovnosti označovaním predmetných opatrení za ideológiu.

Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (1999)¹⁹

Dôležitosť tohto protokolu spočíva hlavne v tom, že od jeho uzavretia sú zmluvné strany (jednotlivé štáty) povinné rešpektovať právomoc Výboru pre odstránenie diskriminácie žien prijímať, a tiež posudzovať oznámenia od jednotlivcov alebo skupín za seba, ale aj za inú osobu či skupinu o tom, že vo vzťahu k nim boli porušené niektoré práva, ktoré CEDAW garantuje vo svojich ustanoveniach. Proces pristúpenia k protokolu začala Slovenská republika ako jedna z prvých, a to pod odborným dohľadom a vedením KVPŽ. Práve týmto spôsobom sa totiž malo zabezpečiť, aby ľudské práva žien boli všeobecne medzinárodne chránené až po tom, čo sa vyčerpajú všetky vnútroštátne prostriedky na zabezpečenie nápravy porušenia dohovorov o ľudských právach.

¹⁷ Tamtiež, s. 3.

¹⁸ Dostupné na: <<https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2017/06/Priloha-2.pdf>> (12. 7. 2018), s. 8.

¹⁹ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 343/2001 Z. z. o prijatí Opčného protokolu k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien. Dostupné na: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2001-343>> (12. 7. 2018).